

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Psi po severnih krajih ledenega morja.

ar je velblod prebivalec po peščenih puščavah, konj prebivalec po obdelanih krajih, to je pes prebivalec po severnih krajih ledenega morja. Ljudje, ki stanujejo v teh pustih mrzlih krajih, ne bi mogli živeti brez teh psov, ki jim so njihova jedina domača žival. Pravo pasje življenje imajo psi v Sibiriji, Kamčatki in v severni Ameriki. Ti psi so nekoliko večji od našega ovčarskega psa, podobni so volku, in to ne samo v

telesnej postavi, nego tudi v lastnostih. Ponižni in pokorni sužnji so, ali človeku vendar niso nič kaj zvesti, in okradejo ga, ako le morejo. Pes opravlja pri Kamčadaleih več služb. Na paši čuva udomačene severne jelene, gre z gospodarjem v lov na medvede, vidre, jelene, nosi tovore in vleče sani. Šest ali osem tacihi psov vozi 5 ali 6 ljudi po 10 milj daleč na dan. Pri vsem tem se mu kaj slabo godi. Kamčadalec ne pozna njegove vrednosti ter nima srea do njega. Ako le more, udari ga ali suni, in stradati mora, da ga ni družega, nego kost in koža. Zatorej se ni čuditi, da mu žival ni privržena in zvesta.

Kamčadski psi jedó ribe. Od vzpomladi do pozne jeseni se nihče niti ne zmeni za svoje pse. Sami si morajo iskati živeža in lepo jih je gledati, kako spretno lové ribe po potokih. Na jesen polovi Kamčadalec svoje pse in jih priverže h kolu, a jesti jim ne da ničesar, ker morajo stradati, da so potem bolj

lehki in urni za tek. Čudno je to, da ti psi kruha ne jedó, naj so tudi lačni, da se skozi nje vidi. Drugače pa jedó vse, in ni je nesnage, katere ne bi požrli. Po lestvah se splazijo tudi v hiše, kadar ni ljudi doma in požró vse, kar jim pride pred gobec: ribe, kože, jermenje, obleko in druge stvari.

Brez teh psov bi Kamčadalec večji del leta ne mogel nikamor iz svoje kočé. Vsaka druga žival bi se pogreznila v debelem snegu, samó lehki pes predirja te velike snežene planjave. Globoko pod snegom zavohajo pot ali kočó, katero je sneg zametal ter v največjem vihru, ko človek ne more odpreti očesa, najdejo najbližji pot do doma. Tudi že naprej slutijo nevihto; gospodar to opazi in se zna po tem ravnati. Ako je vihar prevelik, izpreže Kamčadalec pse, leže v sneg, a psi okolo njega, da ga grejejo. Večkrat morajo po več dni tako ležati, da se zopet zvedri.

Na potu se psi večkrat spró med seboj, začno renčati in hipoma se skoljejo. V tem prepiru se grizejo in valjajo po snegu, trgajo jermenje in druge stvari, ki jim pridejo pred gobec. Gospodar udriha po njih s palico ter ima dosti opraviti, predno jih spravi zopet v red in jih novič vpreže.

Denašnja slika vam kaže tako pasjo tolpo, ki je prišla do zaloge živeža, katero so imeli potovalci severnega póla s seboj. Hlastno so planili psi čez to zalogo ter pograbili vse, kar je bilo v zalogi. Z veliko težavo, s koli in drogi, spravili so možje to divjo tolpo v red; mnogi teh psov se rajši dadó umoriti, nego da bi izpustili svoj plén.

V o d a.

Da-si je voda vsakemu otroku dobro znana, vendar vam hočem povedati nekoliko o vodi. — Kar je pridna in skrbna gospodinja v hiši, to je voda v naravi. Brez vode bi postala površina naše zemlje pusta goličava, podobna afrikanskim pustinjam za časa suhih let, kadar malo ali prav nič ne dežuje. Brez vode bi ne mogle rasti rastline, niti živali živeti. Vsega živega bitja bi bilo konec, ako bi ne bilo vode na zemlji; zatorej so z vodo preskrbljeni vsi prostori in kotički naše zemlje. Voda teče v rekah in potocih ter se iz teh izliva v morje. Iz morja se polagoma izpreminja v paro in vzdiguje v zrak, ód koder pada v podobi dežja zopet na našo zemljo. Voda se nam kaže tudi v podobi róse, snega, toče in ledú. Zbira se na golih hólmeih in obrastenih planjavah, izvira iz studencev, nareja potoke, reke, jezera in morja. — V vodi prebijejo nekatere živali vse svoje življenje, recimo: ribe, raki, žabe i. dr. Da-si je z vodo več nego dve tretjini naše zemlje pokrito, vendar je primanjkuje po nekaterih krajih ljudém in živalim.

A dobri Bog je ukrenil takó, da vsaka stvarca, bodi si žival ali rastlina, dobi toliko vode, kolikor je potrebuje, da si ugasi žejo in obrani življenje. Bodi mu čast in hvala na veke!

Zvelogorec Vipavski.

